

Sisällys

Kohti tutkimuksellista lukemisen ja kirjoittamisen maailmaa.....	7
--	---

OSA I

Akateeminen lukeminen ja kirjoittaminen

Lukeminen, kirjoittaminen ja tiedonmuodostus akateemisena toimintana.....	18
<i>Kirjoittaminen toimintana, toiminta tekstinä.....</i>	18
<i>Lukeminen ja kirjoittaminen opiskelussa.....</i>	20
<i>Tekstilajit opiskelussa.....</i>	23
<i>Akateeminen lukeminen ja tutkimuksellinen tiedonmuodostus.....</i>	33
<i>Päättely ja tekstin rakenne.....</i>	35
Tiedostava lukeminen ja kirjoittaminen.....	46
<i>Ymmärtämisen tapojen pohtiminen.....</i>	46
<i>Kokemuksesta oppiminen.....</i>	49
<i>Minä-muoto vai passiivi.....</i>	57
<i>Kriittinen tiedonmuodostus.....</i>	66
Eettinen tiedonmuodostus.....	70
<i>Eettiset lähtökohdat tekstile.....</i>	70
<i>Lähdekritiikki.....</i>	77

OSA II

Itsetuntemus

Tunnettyö.....	86
<i>Kirjoittamisen ja lukemisen tunnetodellisuus.....</i>	86
<i>Tiedon tuottamisen tyyleistä.....</i>	102
Oman temperamentin tunnistaminen.....	105
<i>Temperamentti taipumuksena.....</i>	105
<i>Temperamenttityypittelyt.....</i>	108

OSA III

Vaiheittainen lukeminen ja kirjoittaminen

Prosessikirjoittaminen.....	126
<i>Suunnittelusta viimeistelyyn.....</i>	<i>126</i>
<i>Luonnostelu, koettelu, vertailu.....</i>	<i>129</i>
Lukemisen edistäjät.....	134
<i>Ajankäytön suunnittelu.....</i>	<i>134</i>
<i>Muistiinpanot.....</i>	<i>141</i>
<i>Silmäilystä lähilukuun.....</i>	<i>148</i>
<i>Ajattelun työkalut: ajatuskartta ja käsitekartta.....</i>	<i>161</i>
Kirjoittamisen edistäjät.....	167
<i>Vapaa kirjoittaminen.....</i>	<i>167</i>
<i>Aihesuunnitelmien tiedonhaku.....</i>	<i>176</i>
<i>Kirjoittajan ääni.....</i>	<i>179</i>
<i>Silmukointi.....</i>	<i>181</i>
<i>Lumihiutale.....</i>	<i>194</i>
<i>Posteri kiteyttäjänä.....</i>	<i>203</i>
Vertaispalaute työskentely kirjoittamisessa.....	205
<i>Kirjoittamispajat.....</i>	<i>205</i>
<i>Vertaispalaute ja sen vastaanottaminen.....</i>	<i>208</i>
<i>Reflektiivinen vertaispalautekeskustelu.....</i>	<i>213</i>
Lopuksi.....	224
Lähteet.....	229
Liitteet.....	237

Kohti tutkimuksellista lukemisen ja kirjoittamisen maailmaa

Oletko joskus miettinyt, miksi akateemisissa opinnoissa lue-
taan ja kirjoitetaan niin paljon? Miksi lukeminen ja kirjoit-
taminen ovat yhtäältä niin haastavia ja toisaalta suurimpia
oivalluksen tuottajia? Pohditko ajoittain omia taitojasi ja pys-
tyvyyttäsi opiskella, kirjoittaa ja ymmärtää akateemisia tekste-
jä? Tunnetko, että akateemiseen opiskeluun liittyvissä teksteis-
sä ei saa kirjoittaa mitään omaa? Koetko, että kirjoittaminen
on vain teorioiden toistamista ja kaikkine viiteohjeineen sään-
töjen sanelema pakko? Onko mielessäsi käynyt ajatus, että
kaikki opintoihin liittyvät tehtävät ovat vain ”koulua” varten?

Viimeiseen kysymykseen Sinikka Viskari esitti noin kym-
menen vuotta sitten vastaukseksi, että tiedon siirtäminen
ei enää riitä työelämässä. Siksi opiskelijan on opittava suh-
teuttamaan tietojaan aiemmin tietämäänsä ja kokemaansa.
Hänen tulee oppia valikoimaan ja arvioimaan kriittisesti ko-
koamaansa tietoa sekä luomaan uusia ajatuksia ja ilmaisuja
muuttuviin tilanteisiin. (Viskari 2009, 12.)

HY+ -koulutus- ja kehittämispalvelut ottaa julkaisus-
sa *Tulevaisuuden työelämätaidot henkilöstön kehittämisen*
tueksi (2019) esiin kolme tulevaisuuden työelämätaitoa, joita

myös sinä tulet tarvitsemaan. Nämä ovat 1) oman toiminnan ohjaamisen ja itsensä johtamisen taidot, 2) viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä 3) asiantuntijataidot. Viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoissa painotetaan niin suullisia, kirjallisia kuin digitaalisia viestintätaitoja sekä kykyä työskennellä erilaisissa ryhmissä ja vaihtelevissa tiimikokoonpanoissa.

Opetushallituksen julkaisussa *Osaaminen 2035* taas mainitaan geneerinen osaaminen yhtenä tärkeänä tulevaisuuden työelämätaitona. Geneerisellä osaamisella viitataan oppimisen ja osaamisen perustana oleviin kognitiivisiin taitoihin, metataitoihin, sekä ominaisuuksiin, joita tarvitset työssä ja vapaa-aikana aktiivisena kansalaisena. Tärkeimmiksi geneerisiksi osaamisiksi kyseisen ennakointiraportin mukaan nousevat kestävän kehityksen periaatteiden tuntemus sekä sen ohella vuorovaikutus- ja viestintätaidot. Näiden jälkeen tärkeimpinä esiintyvät seuraavassa järjestyksessä ongelmanratkaisutaidot, luovuus, oppimiskyky ja monikulttuurisuustaidot. Kansalaisen digitaidoissa taas tärkeimmiksi erottuvat tiedonarviointitaito, digitaalisen teknologian luova käyttötaito, soveltamiskyky ja tiedonhakutaidot. (Osaaminen 2019, 19, 29–30.)

Työelämä ja sen tulevaisuuden osaamistarpeet eivät siis vierasta lukemista eivätkä kirjoittamista, vaikka asiasta on kannettu myös huolta (mm. Kuusela 2019, 65.) Akateemisissa opinnoissa opiskellaan lukemista ja kirjoittamista ”koulua”, mutta myös yhteiskuntaa ja työelämää varten. Palveluihin perustuva projekti- ja hankeyhteiskunta tarvitsee yhä enemmän analyyttisesti ajattelevia ja tiedonhankintataitoisia sisältöentuottajia. Tekstitaidot ovat korostuneet digitalisaation

myötä. Teksti on tapa, jolla luettu ja ajateltu on jaettavissa digimaailmassa niin arjessa kuin työelämässä.

Korkeakoulutettuna siten hyödyt työelämässä eniten ammatillisten opintojen ohella myös lukemiseen ja kirjoittamiseen sekä monitasoisiin ja monialaisiin tietoaineistoihin liittyvistä analyttisistä ja kriittisistä ajattelu- ja ongelmanratkaisutaidoista sekä erityyppisten tietolähteiden hallintaa koskevasta harjaantumisesta. Tiedon suullista ja kirjallista ilmaisutaitoa taas tarvitset ajattelutaitojen ja tuotetun tiedon esittämiseen. Ajattelu on aina yksilössä tapahtuvaa ja siksi myös itseohjautuvuuden harjaannuttamisesta opintojen aikana on sinulle etua niin opiskelussa kuin työelämässä. Ajattelu, lukeminen ja kirjoittaminen taas edellyttävät prosessiosaamisen, tekijänoikeuksien sekä yksityisyyden suojaamiseksi tarvittavaa osaamistasi. (Vrt. Osaaminen 2035, 47–50.)

Akateemiseksi asiantuntijaksi kasvu tapahtuu käytännössä opintojen aikana ajattelemalla, keskustelemalla, lukemalla ja kirjoittamalla. Akateeminen sosiaalinen toiminta perustuu teksteihin, niiden lukemiseen ja kirjoittamiseen sekä niistä keskustelemiseen. Tavoitteena on se, että opiskelijana näiden toimintojen kautta sosiaalistut ja kiinnityt osaksi oman alan yhteisöjä. (Uljas-Rautio 2010, 149.) Tästä syystä pidän tärkeänä Carita Kiilin ja Marita Mäkisen (2011, 222) ajatusta, jonka mukaan akateemiset tekstitaidot tulisi nähdä osana asiantuntijuuden kehittymistä ja korkeakoulujen tulisi antaa monipuolisia tekstitaitoja erilaisiin tekstikäytänteisiin.

Kiili ja Mäkinen ovatkin luoneet mallin siitä, mistä korkeakoulutettujen moni-ilmeiset tekstitaidot koostuvat. Tämä malli soveltuu kaikkien tekstitaitojen tarkasteluun yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Kiilin ja Mäkisen mukaan jokaisen

opiskelijan tulisi onnistua saamaan haltuun omalle ammatti- ja tieteenalle ominaiset tekstitaidot, kuten tietyt työkalut argumentatiivisista, tieto- ja viestintäteknisistä, yhteisöllisistä ja innovatiivisista tekstitaidoista. (Kiili & Mäkinen 2011, 223–224.) Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että kirjoittajana voit valita ja yhdistää tiedonmuodostukseen ja merkitysten luomiseen tarkoitukseen soveltuen kirjallista ja kuvallista aineistoa, liikettä ja ääntä. Digiyhteiskunnassa voidaan siten puhua tekstien multimodaalisuudesta, joka edellyttää aivan uudenlaisia tekstitaitoja. Carita Kiilin, Merja Kauppinen ja Leena Laurisen mukaan multimodaalisuus (engl. *multiliteracies*) tarkoittaa kirjoittajan tapaa valita tekstin tavoitteisiin sopivia ilmaisumuotoja ja etenemistapoja sekä niitä vasten myös oman lukemisen polkunsä. (Kiili, Kauppinen & Laurinen 2012, 180.)

Akateeminen lukeminen ja kirjoittaminen, tutkimuksellinen asenne ja tiedonmuodostus korkeakouluissa kehittyvät kaiken aikaa monilukutaitoisempaan suuntaan niin, että työskentelyyn kietoutuvat yhä vahvemmin tiedon puntaointi, sekä Sara Sintosen ja Kristiina Kumpulaisen (2017, 11) sanoin, kriittinen ja luova ajattelu, asenne ja toiminta. Siihen kietoutuvat myös osallisuus, vastuullisuus ja moninaisuus tekstien tuottamisessa, esittämisessä ja käyttämisessä.

Yliopistokoulutus on aina toteuttanut korkeinta opetusta lukemisessa, keskustelussa, kirjoittamisessa ja analyttisessä tiedonmuodostuksessa. Nämä yhdessä ovat taitoja, joilla muutetaan maailmaa. Siksi ne ovat tärkeä osa kaikkea korkeakoulutusta. Ne, joilla nämä taidot ovat, pystyvät saattamaan itsensä kestävimmin yhteiskunnallisten ja kulttuuristen muutosten yli. Kestävää osaamista vahvistaa se, että lisääntyvässä määrin oppinäytteitä voi tehdä korkeakoulujen

ja yliopistojen tutkimus- ja kehittämishankkeissa. Tämän lisäksi tutkimukseen perustuva opetus korkeakoulussa on parantanut sekä opetus- ja tutkimushenkilöstön että opiskelijoiden mahdollisuuksia harjaannuttaa yhdessä akateemisia taitojaan. Opiskelijat pääsevät parhaimmillaan jo opintojen aikana osaksi niitä työelämän prosesseja, joita tarvitaan projekteissa ja hankkeissa.

Opiskelun tavoitteena korkeimmassa koulutuksessa on aina ollut se, että opiskelija kehittyy akateemisen työskentelyn sekä erityisesti lukemisen ja kirjoittamisen toimintatavoissa. Niissä ajattelulla on tärkeä rooli. Akateemisen koulutuksen keskeinen tavoite on se, että valmistuttuasi hallitset ajattelun taidon, kykenet hallitsemaan tietokokonaisuuksia ja tuottamaan niistä merkityksellistä sisältöä selvityksinä, raportteina ja tutkimuksina. Lisäksi tavoite on, että ajattelusta tuottamasi tekstin sisältö on asiakeskeistä, rakenteellisesti johdonmukaista, täsmällistä, perusteltua ja kriittistä sekä tekstinä yhtenäistä, sidosteista ja kieliopillisesti oikeakielistä. (Viskari 2009, 49; ks. myös Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 276–291.)

Tässä kirjassa puhutaan teksteistä, joissa korostuu refleksiivinen ja reflektiivinen työskentely sekä tekstien institutionaalinen ja intentionaalinen, päämäärätavoitteinen, luonne. Käsiteltävät tekstilajit myös tuotetaan joko yhdessä tai yksin, ja ne on tarkoitettu julkisiksi (esim. opinnäyte) tai yksityisiksi (esim. tieteellinen essee). (Vrt. Mondada & Svinhufvud 2016, 11, 16.) Toisin sanoen tässä kirjassa kirjoittaminen, lukeminen, keskustelu ja ajatteleva opiskelu ovat tavoitteellista ja liittyvät konkreettisesti formaaliseen opiskeluun ja siinä työstettäviin teksteihin, kuten opinnäytetyön, luentopäiväkirjan, oppimispäiväkirjan, tutkimussuunnitelman tai

esseen kirjoittamiseen. Painopiste kirjassa on kirjoittamisessa, koska siinä kulminoituu opiskelun aikana se, miten reflektoit luettua ja oppimaasi ja miten esität osaamisesi.

Opiskelijoiden suurin akateemista kirjoittamista koskeva huoli tuntuu olevan se, miten kirjoitetaan keskustelevaa ja kriittistä tieteellistä tekstiä. Useat toivovat myös, että tekstistä kuuluisi oma ääni ja se sisältäisi omaa ajattelua olematta kuitenkaan poleeminen ja moralisoiva. Nämä asiat vaativat toteutuakseen kaksi asiaa: 1) refleksiivistä eli välitöntä kriittistä tarkastelua ja 2) reflektiivistä kirjoittamista eli oman tekemisen taaksepäin peilaamista. Niiden avulla on mahdollista luoda kirjoittajana suhde omaan tekstiin.

Kirjoittajan oman oppimisensa arvioinnista, reflektoinnista, on tullut pikkuhiljaa osa akateemista lukemista ja kirjoittamista kaikissa oppilaitoksissa. Osin tämä johtuu osallisuuteen liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta. Osallisuuteen ja sen vahvistamiseen liittyvän keskustelun myötä myös arviointia on siirretty yhä enemmän opettajilta ja ohjaajilta itsenäisiksi yksilö- ja ryhmäarvioinneiksi. Reflektiot myös esitetään tekstinä. Arvioinnin onnistuminen edellyttää välineitä, joilla voit reflektoida oppimista. Tästä syystä kirja esittelee myös työvälineitä, joilla voit arvioida omaa työskentelyäsi ja oppimistasi läpi prosessikirjoittamisen ja samalla harjaannuttaa myös tätä työelämätaitoa itsenäisesti. Näihin työvälineisiin kuuluvat myös viimeisessä osassa käsiteltävät vertaispalaute ja vertaispalautekeskustelu.

Tulokulmani akateemiseen lukemiseen ja kirjoittamiseen on metodologinen, ei niinkään tieteellinen kirjoittaminen ja viestintä. Käsittelen kirjoittamista tapana ajatella luetusta ja luettua. Kirjoittaminen on tiedon muodostamisen väline.

Kirjan keskeiset käsitteet ovat *ajattelun luonnostelu* (engl. *thought grafting*), *reflektiivinen kirjoittaminen* (engl. *reflectivity writing*), *refleksiivinen kirjoittaminen* (engl. *reflexivity writing*) sekä *reflektiivinen puhe vertaispalautekeskusteluna* (engl. *reflective talk in interaction*). Näiden avulla avaan akateemiseen lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyviä ajattelua, lukemista ja kirjoittamista edistäviä työtapoja. Olennainen osa kirjoittamista ja lukemista on ajankäytön suunnittelu, tiedonhaku, kirjoittamisen ja lukemisen jäsentäminen, tunteet ja itsetuntemus sekä niiden kehittäminen kirjoittamisen ja lukemisen sujuvoittamiseksi. Näiltä osin voit hyödyntää tätä kirjaa myös työkirjana.

Tieteellisen tekstin kirjoittamista ohjailevat jokaisen ammatti- ja tieteenalan omat sisäiset historiallisesti muotoutuneet käytännöt ja sopimukset. Teksti viimeistellään aina niiden sekä myös usein opettajien ja ohjaajien antamien ohjeistusten mukaisesti. Tästä syystä en käsittele kirjassa valmiin tekstin muotoa, tekstin viimeistelyä, kielenhuoltoa enkä lähdeluetteloa. Tekstin rakenteen nostan esille tieteellisten päättelytapojen yhteydessä. Lähdeviitteet ovat mukana vain siltä osin, kuin ne liittyvät hyvään tieteelliseen käytäntöön. Käsiteltävät tekstilajit esittelen pääpiirteittäin, jotta lukiessa tiedät, millaiseen tekstilajiin kirjassa viitataan. Kirjan painopiste on luetun ja ajattelun matkassa tekstiksi.

Tavoitteeni kirjaa kirjoittaessani on ollut se, että lukijana saat vertaiskokemuksia. Opiskelijoihin viittaavat sisällöt ovat syntyneet vuosien varrella keskusteluissa muotoilun kehittämismenetelmien opinnoissa. Innoittajana ovat olleet myös kasvatustieteiden kandidaatintutkielma- ja pro gradu -seminaarit sekä kasvatustieteiden syventävien opintojen

Kirjoittaminen käsitteellistämisen menetelmänä -opintojaksolla käydyt keskustelut. Opiskelijanäkökulmaa on karttunut myös ohjaamissani elokuvataiteen ja lavastetaiteen jatkokoulutusseminaareissa. Tavoitteeni on myös, että vahvistat kirjoittamiseen ja lukemiseen liittyvää itsetuntemustasi, otat käyttöön itsellesi sopivia työkaluja, rohkaistut vertaistyöskentelyyn sekä alat tuntea vähitellen uudenlaista iloa akateemisesta kirjoittamisesta ja lukemisesta. Hyväksii lukijaksi ja kirjoittajaksi ei tulla yhdessä yössä. Kun teet asian eteen töitä, opiskeluaika riittää harjaannuttamaan taitosi tulevalle työuralle.

Kirja rakentuu kolmesta osasta. Ensimmäinen osa pu-reutuu lukemiseen, kirjoittamiseen ja tutkimukselliseen tiedonmuodostukseen akateemisena toimintana. Herättelen myös keskustelun päättelyn vaikutuksesta tekstiin ja tekstin rakenteeseen. Osassa tarkastellaan tiedostavaa lukemista ja kirjoittamista sekä refleksiivisyyttä, reflektiota ja kriittisyyttä tiedonmuodostuksen merkityksellisenä osana. Osa päättyy eettisen tiedonmuodostuksen tarkasteluun kirjoittamisen näkökulmasta. Toisessa osassa käsitellään tiedon tuottamisen tyylien, tunteiden ja itsetuntemuksen merkitystä akateemisessa kirjoittamisessa ja lukemisessa sekä temperamenttia kirjoittajan taipumuksena. Kolmannessa osassa tarkastellaan prosessikirjoittamista työtapana, lukemista ja kirjoittamista edistäviä työtapoja sekä prosessikirjoittamiseen olennaisesti kuuluvaa vertaispalautetyöskentelyä osana kirjoittamista.

Hanna Vilkkä

Hämeenlinnassa 29.2.2020

Eettinen tiedonmuodostus

Eettiset lähtökohdat tekstille

Kirjoittaminen on vaikuttavaa toimintaa. Siksi sinun tulee käyttää tieteellistä vapautta ja valtaa vastuullisesti. Suomesa kaikessa tieteellisessä tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (Tenk) laatimia ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Tässä yhteydessä käsitellään eettisiä periaatteita siltä osin kuin ne koskevat tiedon esittämistä tekstinä. Yleiset eettiset periaatteet ovat seuraavat:

- Kunnioitetaan tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta.
- Kunnioitetaan aineettoman kulttuuriperinnön ja luonnon monimuotoisuutta.
- Huolehditaan, että tutkimuksen toteuttamisella ei aiheuteta tutkittaville henkilöille, yhteisölle tai muille tutkimuskohteille merkittävää riskiä, vahinkoa tai haittaa. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteen eettinen ennakoarviointi 2019, 7.)

Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää lyhyesti esitettynä, että noudatat tekstissä avoimuutta ja vastuullisuutta, rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta sekä tiedon esittämisessä että tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Kunnioitat muiden tutkijoiden työtä ja saavutuksia viittaamalla heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla ja annat niille tekstissä niille kuuluvan kunnian, arvon ja merkityksen. Raportoinnissa toimit tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Julkaiset rehellisesti rahoituslähteet ja sidonnaisuudet tekstissä. (Hyvä tieteellinen käytäntö 2012, 6.)

Hyvä tieteellinen käytäntö on otettava huomioon koko tiedonmuodostuksen ajan kaikessa akateemisessa kirjoittamisessa riippumatta tekstilajista. Tutkimuseettisestä näkökulmasta esimerkiksi tieteellisellä esseellä, luentopäiväkirjalla ja opinnäytetyöllä ei ole tekstinä eroa, vaan kaikissa näissä on velvoite noudattaa ohjeita. Tutkimusaineiston kokoaminen osaksi tekstin aineistoa laajentaa eettisten ohjeiden huomioon ottamista myös aineiston hankintaan, käsittelyyn ja säilyttämiseen. Kaikissa opinnoissa kirjoittamissasi teksteissä voit harjoitella eettisten ohjeiden edellyttämää avoimuutta, vastuullisuutta, viittaamista toisten julkaisuihin asianmukaisesti ja kunnioittavasti sekä työskentelyn hyvää suunnittelua ja raportointia.

Eettisten ohjeiden mukaan tieteellisessä toiminnassa tapahtuvassa vilpissä on kyse harhauttamisesta. Vilpistä on kyse, jos sepität, vääristelet havaintoja, plagioit tai anastat toisen tekstiä tai tutkimustyötä. Vilpillistä on se, että kirjoittajana esität esimerkiksi vääriä tietoja tai tuloksia teksteissä tai anastat toisten työn esittäen sen omanasi. Sepittämistä puhutaan, jos kirjoittajana esittäisit tekstissä tekaistuja

havaintoja tai tuloksia. Vääristelystä on kyse, jos esittäisit tai muokkaisit alkuperäisiä havaintoja niin, että tulos vääristyisi. Vääristämistä voi tapahtua myös niin, että muutat, valikoit tai jätät esittämättä johtopäätösten kannalta olennaisia tietoja ja tuloksia. Korkeakouluissa plagiointi on huomattavasti yleisempää kuin anastaminen, koska plagioinnista vilppinä on tullut digitalisaation myötä helppoa. Siksi kirjoittajalta edellytetään erityisesti herkkyyttä tunnistaa riskinsä luvattomaan lainaamiseen eli kopiointiin tai mukailevaan kopiointiin. (Hyvä tieteellinen käytäntö 2012, 8–9.)

Piittaamattomuus koskee koko tiedonmuodostuksen prosessia. Kirjoittamisessa se tarkoittaa sitä, että viittaat puutteellisesti tai epäasiallisesti tai jätät toisen kirjoittajan mainitsematta silloin, kun se olisi aiheellista. Lisäksi akateemisessa kirjoittamisessa ei ole hyväksyttävää käyttää haamukirjoittajaa eikä paisutella viittausten ja lähdeluettelon määrää keinotekoisesti. (Hyvä tieteellinen käytäntö 2012, 9.) Hanna Kuusela nostaa esille huolen siitä, että tiedon tuottaminen on kaupallistunut ja siksi tiedon tuottamisen ympärille on muodostunut konsulttikulttuuri. Hän jatkaa, että tekstin tuottaminen irtautuu ”itseään autonomisesti kehittävästä subjektista” ja puhumattakaan sivistyksen vaalimisesta. Tässä kulttuurissa teksti on tuote, jonka ympärillä on tuhansia asiantuntijayrittäjiä. Eettisesti tämä ei ole kestävä suunta opiskeluun liittyvien tekstien kirjoittamisessa, koska kirjoittajalla ei enää ole omaa eettistä suhdetta tekstiin eivätkä omat akateemiset työelämätaidot kehity. (Kuusela 2019, 63.) Akateeminen tiedonmuodostus ja kirjoittaminen ovat taitoja. Näitä taitoja tarvitaan yhteiskunnan muutoksista ylipääsemiseen ja muutoksen tuottamiseen ympäristön ja

ihmiskunnan kannalta kestävällä tavalla. Siksi ei ole yhden-tekevää, kuka tiedon tuottaa ja millä tavalla tekstien avulla kasvetaan asiantuntijaksi.

Rehellisyyttä ja avoimuutta sekä toisten tekstien kun-nioittamista edistävät tekstien luonnostelu omin sanoin sekä prosessikirjoittamisen työskentelytapa. Teksteissä en-simmäisistä tekstiaihioidista lähtien sinun on otettava huo-mioon lähdeviitteiden merkitsemistapa ja lähdeluettelon jatkuva päivittäminen. Tekstin ymmärtämiseksi ja eettisen hyvän käytännön toteutumiseksi jopa pisteellä on merki-tys. Pisteen paikka sulkujen sisällä osoittaa viittaussuhteen vähintään kahteen edeltävään virkkeeseen ja käytännös-sä koko edeltävään kappaleeseen. Sulun ulkopuolella oleva piste rajaa viittaussuhteen edeltävään virkkeeseen. Viittaa-misella tekstissä on aina jokin tarkoitus, ja siksi se on tehtä-vä tietoisesti.

Seuraavana on ensin esimerkkejä, jotka kuvaavat sitä, mitä tapahtuu tekstille, kun siirrytään plagioinnista hyvään tieteelliseen käytäntöön (esimerkit 1–5). Suositeltavaa on toi-mia esimerkkien 3–5 mukaan. Tämän jälkeen havainnolliste-taan pisteen merkitystä tekstissä (esimerkit 6–8). Havainnol-listamiseen valitsemani tekstin osat ovat Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen teoksesta *Tutkimushaastattelu: Teema-haastattelun teoria ja käytäntö* sekä Matti Hyvärisen artik-kelista *Haastattelun maailma* teoksessa *Tutkimushaastatte-lun käsikirja*.

Esimerkki 1. Plagiointi

Teemahaastattelu-nimellä on se etu, että se ei sido haastattelua tiettyyn leiriin, kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen, eikä se ota kantaa haastattelukertojen määrään tai siihen, miten ”syvälle” aiheen käsittelyssä mennään. Sen sijaan nimi kertoo siitä, mikä tässä haastattelussa on kaikkein oleellista, nimittäin sen, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Kun valitsee teemahaastattelun lähestymistavakseen, on mietittävä erityisen tarkkaan, pääsevätkö haastateltavat itse haastattelun kuluessa valitsemaan teemoja ja vaikuttamaan niiden painottumiseen. Haastattelussa tulisi toisin sanoen ottaa huomioon, että jokin ennalta valittu tema ei ehkä olekaan haastateltavalle kovin läheinen, ei ainakaan niin tärkeä kuin jokin hänen itsensä esiin nostama aihe.

Esimerkki 2. Laina

”Teemahaastattelu-nimellä on se etu, että se ei sido haastattelua tiettyyn leiriin, kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen, eikä se ota kantaa haastattelukertojen määrään tai siihen, miten ’syvälle’ aiheen käsittelyssä mennään. Sen sijaan nimi kertoo siitä, mikä tässä haastattelussa on kaikkein oleellista, nimittäin sen, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa.” (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.) ”Kun valitsee teemahaastattelun lähestymistavakseen, on mietittävä erityisen tarkkaan, pääsevätkö haastateltavat itse haastattelun kuluessa valitsemaan teemoja ja vaikuttamaan niiden painottumiseen.

Haastattelussa tulisi toisin sanoen ottaa huomioon, että jokin ennalta valittu teema ei ehkä olekaan haastateltavalle kovin läheinen, ei ainakaan niin tärkeä kuin jokin hänen itsensä esiin nostama aihe.” (Hyvärinen 2017, 22.)

Esimerkki 3. Referointi

Teemahaastattelu etenee keskeisten teemojen varassa. Se ei ole sidottu tutkimusmenetelmään, eikä se säätele haastattelukertojen määrää tai haastattelun syvyyttä. Teemahaastattelussa pitäisi miettiä, pääsevätkö haastateltavat valitsemaan itselle tärkeitä teemoja ja siten vaikuttamaan teemojen painottumiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48; Hyvärinen 2017, 22.)

Esimerkki 4. Referointi

Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 48) mukaan teemahaastattelu etenee keskeisten teemojen varassa. Se ei ole sidottu tutkimusmenetelmään, eikä se säätele haastattelukertojen määrää tai haastattelun syvyyttä. Hyvärinen (2017, 22) esittää, että teemahaastattelussa pitäisi miettiä, pääsevätkö haastateltavat valitsemaan itselle tärkeitä teemoja ja siten vaikuttamaan teemojen painottumiseen.